

Міністерство освіти і наук і України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

Частина II

TIME OF ART EDUCATION

**Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical
Conference**

**«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the
institutions of art education»**

**Харків
Україна
2019**

УДК 37.032

ББК 85я43

Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор

Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор

Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор

Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор

Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор

Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор

Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор

Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)

Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Протокол № 6 від 05.11.2019

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практ. конф. 17-18 жовтня 2019 року) , ч. II / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 268 с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2019

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

Дмитро Головаш

АНІМАЦІЯ В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:
РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АНІМАЦІЇ48

Наталія Грибовська

СТИЛЬ МІЛІТАРІ В ЖІНОЧОМУ ОДЯЗІ51

Кальченко Валерія

ПСИХОЛОГІЯ КОЛЬОРІВ В ПЛАКАТАХ55

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Анастасія Солонченко

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «МУЗИЧНА СПАДЩИНА» У ДОВІДКОВІЙ
ТА НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ58

Л.І.Донченко

ОСОБЛИВОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ РЕКВІЄМУ ЯК ЖАНРУ ХОРОВОЇ
МУЗИКИ.....62

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Олексій Безруков

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА СПІВАЦЬКО-РЕЖИСЕРСЬКОГО
ДОСВІДУ ДМИТРА ГНАТЮКА НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА69

Купкіна Наталія

СПЕЦИФІКА ЖАНРУ МЕСИ У ТВОРЧОСТІ ФРАНЦУЗЬКИХ
КОМПОЗИТОРІВ ХІХ СТОЛІТТЯ.....76

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

УДК 78.071.2 (477

Олексій Безруков

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
факультет мистецтв
б мв група

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА СПІВАЦЬКО-РЕЖИСЕРСЬКОГО ДОСВІДУ ДМИТРА ГНАТЮКА НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової підготовки вчителя Фомін В.В.

У статті охарактеризовано співацько-режисерський досвід Дмитра Гнатюка в контексті формування особистості майбутніх викладачів музичного мистецтва. Акцентовано увагу на творчі пошуки педагога в змісті покращення підготовки майбутніх співаків-солістів. Обґрунтовані форми, методи та прийоми роботи Дмитра Гнатюка зі студентами, майбутніми артистами оперного жанру.

Ключові слова: *творча особистість, виконавська інтерпретація, художня апробація, підготовка, Дмитро Гнатюк.*

The article describes Dmytro Hnatiuk's singing and directorial experience in the context of forming the personality of future music teachers. Emphasis is placed on the creative search of the teacher in order to improve the training of future solo singers. Forms, methods and techniques of Dmytro Hnatiuk's work with students, future artists of the opera genre are substantiated.

Keywords: *creative personality, performing interpretation, artistic approbation, preparation, Dmytro Hnatiuk.*

Постановка проблеми та її актуальність зумовлена необхідністю висвітлення питання формування особистості майбутніх викладачів музичного

III. Видатні творчі особистості вітчизняної та світової мистецької освіти

мистецтва, оскільки діяльність Дмитра Михайловича Гнатюка увінчала українську музичну культуру потужним мистецьким здобутком у просторі оперного виконавства, режисерської практики та педагогічної діяльності. Визначаючи феномен творчої особистості ми орієнтуємось на єдину і головну мету – уникнути численних теоретично-аналітичних спекуляцій в галузі гуманітаристики і зберегти базові положення у методах та підходах до вивчення творчих біографій видатних постатей національного культурно-мистецького простору України.

Вивчення історії мистецтв, зокрема традицій, творчого й педагогічного шляху персоналій, підкреслюється чинними нормативно-правовими документами мистецького спрямування: «Про схвалення довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ» [10], де акцентується увага на поширенні, збереженні національних культурних традицій, вивченні й висвітленні кращого вітчизняного та світового досвіду; «Концепція сучасної мистецької школи» [9], яка орієнтована на створення регіональних програм розвитку початкової мистецької освіти із урахуванням досвіду минулого, культурної спадщини та традицій.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідження творчої біографії митця стає можливим завдяки численным рецензіям у періодичних виданнях, серед яких: публікації О. Балаша [1], М. Загайкевич [5], Н. Стадник [13]. Об'єктивному аналізу творчості Д. Гнатюка сприяють монографія Ю. Станішевського «Дмитро Гнатюк» [14], матеріали періодичних видань «Вісті», «Музика», «Урядовий кур'єр», «Культура і життя», «Українська культура» та ін.). Важливим і незамінним внеском у дослідження творчого шляху Д. Гнатюка є статті, анотації та рецензії О. Зінкевич, Т. Гнатів, М. Гордійчук, М. Черкашиної-Губаренко, О. Соломоної, О. Сокало, О. Рожка, М. Жулинського, М. Загайкевич, К. Майбурової, О. Малозьомової, М. Стефановича, Б. Гнидя тощо [2].

III. Видатні творчі особистості вітчизняної та світової мистецької освіти

Метою статті є вивчення та висвітлення культурно-мистецьких концепцій та співацько-режисерського досвіду Дмитра Гнатюка на формування особистості майбутніх викладачів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Творча діяльність Дмитра Гнатюка заслуговує особистісного вивчення, оскільки наповнена яскравими подіями, педагогічними ідеями, художньо-просторовим баченням проблеми вітчизняної оперної вистави. Співак, актор, режисер, педагог зробив потужний вклад в розвиток української оперної школи, осмислення змісту підготовки майбутніх фахівців (солістів-вокалістів) з музичного мистецтва. Саме в стінах оперної школи відбувався пошук ідей майстра, щодо покращення підготовки майбутніх співаків оперної сцени, здатних піднести вокальне академічне мистецтво до високого простору.

Фіксуючи проблему в контексті мистецтвознавства та культурного дискурсу, ми маємо можливість висвітлити один із найпотужніших та актуальних векторів творчого сходження Д. Гнатюка на вершину мистецького визнання – режисуру у галузі викладання. Особливістю режисера Д. Гнатюка є осмислення та розшифровка музичного матеріалу, оскільки саме музика формує загальну, ідейно-художню концепцію п'єси, визначає координати та створює простір для творчої реалізації художника, породжує створення естетичних моделей, де інтерпретаційна інтерпретація виявляється, формує її сутність, проектує режисерську лексику в її практичній реалізації.

Для режисерської практики Д. Гнатюка характерно розуміння образного змісту музичної драми, осмислення композиторської техніки з повним контролем його стилістичної системи координат під час практичної роботи в моменти сценічного виконання від акторів. Унікальність вчителя Д. Гнатюка полягає в його здатності до методологічних узагальнень, вектор яких побудований потужним виконавчим досвідом. Оперна студія стала для Дмитра Гнатюка тим стимулюючим фактором, що на все життя пов'язало його ім'я з вихованням молодих оперних виконавців [2, с. 32].

III. Видатні творчі особистості вітчизняної та світової мистецької освіти

Серед пріоритетів педагогічної роботи з підготовки оперних виконавців Д. Гнатюк вбачав, насамперед, відхід від попередніх традиційних тенденцій, що формувалися на поверховому практично-акторському освоєнні оперного матеріалу. Педагог вважав практично-недостатнім вивчення оперних партій і закріплення акторських ролей під час того, як студенти вивчали навчальний курс з дисципліни “оперний клас”. “До мене приходять студенти з уже поставленим голосом, і я навчаю їх мистецтву оперного співу, що охоплює багато понять. Одне слово, треба вміти створити крім сценічного і музичний образ. У музиці всі відтінки треба виразити”, – зазначав Дмитро Гнатюк у інтерв’ю з Н. Стадник [13].

Педагог ініціював поглиблене практичне засвоєння акторських ролей під час індивідуальної роботи над роллю зі студентом з подальшим закріпленням у мізансценічних та оркестрових репетиціях. Працюючи з молоддю, студентами-початківцями, режисер формував модель сучасного, пріоритетного і потенційного актора. Педагог наголошує, що оперний митець повинен мати не тільки гарний голос, хорошу школу, акторські здібності, а й широкий світогляд, обізнаність, ерудицію [1]. «Служити мистецтву, знаючи тільки свій предмет, сьогодні неможливо. Це все одно, що дивитися на світ через шпаринку в дверях. Вузкий це буде світ – без повітря й простору», – систематично нагадував Д. Гнатюк [4].

Слід зазначити, що під час роботи зі студентами педагог використовував перевірені практикою і досвідом моделі – формування навичок шляхом системного підходу до опанування фахової компетентності. Так, Д. Гнатюк з особливим пієтетом підходив до викладацької справи, наповнював її сутність професіоналізмом, вірою до студента та віддано-правдивим служінням мистецтву: «Митець не може покладатися тільки на холодну розсудливість або лише на емоції, бо це, зрештою, призведе до ремісництва, штукарства. Похмура статичність – квіти без пахоців. Через мисль і серце творить справжній митець» [15]. Виходячи з цього педагогічний метод Д. Гнатюка базувався на

III. Видатні творчі особистості вітчизняної та світової мистецької освіти

введенні оперної ролі, яку виконував соліст, у складний комунікативний дискурс, сутнісні основи якого були сформовані діалогом актора не тільки з викладачем, концертмейстером, а й зі самим собою, своїм внутрішнім світом, суб'єктивним відчуттям ролі, образу.

Результати цієї роботи розкривали талант студента та його нового образу як відображення осмисленої, інтелектуально-виваженої моделі, функція якої педагог визначив осмислено, з чітко окресленим драматургічним завданням. Наприклад, «Іван Карась – не розпусник і блазень, – це герой, який над усе прагне зберегти свободу, гордість і незалежність», – говорив режисер [2, с.33].

Важливою педагогічною рисою Д. Гнатюка стало використання порівняльного методу в роботі над образом ролі. Кожне режисерське завдання, поставлене перед студентом, завжди підкріплювався потужними асоціативними моделями. Відчуття інтонаційної загостреності ролі, вибудування точності координаційної пам'яті досягали яскравою демонстрацією як з боку самого артиста, так і в результаті прикладів інших відомих виконавців. Порівняльний метод значно розширював просторе уявлення студента щодо механізмів сценічного розв'язання проблем, музично-змістовної приналежності образу, його технологічно-практичного вирішення. Дотримуючись чітко намічених педагогічних завдань, Д. Гнатюк сформував принципові методичні засади підготовки компетентних і творчо ерудованих виконавців.

Таким чином, свій індивідуальний підхід до формування творчого потенціалу молодих виконавців оперного жанру давав змогу глибокого, раціонального, а головне свідомо обумовленого засвоєння не тільки музичного матеріалу, а й оволодіння комплексом акторської майстерності. Дмитро Михайлович домагався донесення вокального матеріалу до слухача шляхом повного його осмислення, внутрішнього мотивування, психологічного адаптування і драматургічного обґрунтування [13].

Висновки. Отже, мистецько-педагогічна парадигма Д. Гнатюка завжди орієнтувалася на перманентне вдосконалення навчально-виховного і творчого

III. Видатні творчі особистості вітчизняної та світової мистецької освіти

процесу студентів. Саме за період його перебування на посаді завідувача кафедри оперної підготовки та музичної режисури можна відстежити динаміку зростання їх виконавських результатів, відчувати науково-методичну консолідацію, теоретичну багатогранність. Сценічно-інтерпретаційні рішення оперної класики, постановки сучасних відомих режисерів формують широке поле для дискусій, обговорень, неординарних експериментів й апробацій.

Таким чином, система підготовки майбутніх фахівців вокалістів, створена Д. Гнатюком, спроможна акумулювати у собі потужний енергетичний досвід провідних митців оперного жанру в єдиний творчий резервуар, який динамічно артикулює новітні тенденції жанрового різнобарв'я сучасності.

Список використаних джерел

1. Балаш О. На сцені моя душа / О. Балаш // Вісті з України. – 1979. – № 48, листопад.
2. Бондарчук В. Дмитро Гнатюк – від практики до теорії: узагальнення виконавського досвіду в оперній студії / Культура і сучасність. № 1, 2017, С.– 31-36.
3. Выписка из протокола № 8 заседания кафедры оперной подготовки КГК от 17 я нваря 1985 г. // Особистий архів Д. М. Гнатюка. Зберігається в родині Гнатюків. – 2 арк.
4. Гнатюк Д. М. Покликання зобов'язує / Д. М. Гнатюк // Культура і життя. – 1971. –14 берез.
5. Загайкевич М. Пісня – любов моя // Архів Національного академічного театру опери та балету України імені Т. Г. Шевченка. – 23 арк.
6. Історична довідка оперної студії Київської державної ордену Леніна консерваторії ім. П. І. Чайковського // Архів НМАУ ім. П. І. Чайковського. – Ф. № Р-810. – 48 арк.
7. Катасонова Т. Дни и вечера Национальной оперы / Т. Катасонова // Зеркало недели. – 1994. – 19 января.

III. Видатні творчі особистості вітчизняної та світової мистецької освіти

8. Межирова О. Я родился с песней / О. Межирова // Правда Украины. – 1975. – 5 березня.
9. Постанова колегії міністерства культури Української РСР про запровадження Республіканського конкурсу на краще виконання сучасних радянських пісень про працю в рамках Всесоюзного музичного фестивалю “Київська весна”. – Київ. № 1/11 від 18. 01. 1983 р. – 6 с.
10. Про затвердження Концепції сучасної мистецької школи / Наказ Міністерства культури України від 20.12.2017 № 1433
11. Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури - стратегії реформ / Кабінет міністрів України. Розпорядження від 1 лютого 2016 р. № 119-р.
12. Справка о присвоении Гнатюку Дмитрию Михайловичу ученого звания доцента по кафедре оперной подготовки (без наличия ученой степени). – 28. 02. 1985 г. // Особистий архів Д. М. Гнатюка. Зберігається в родині Гнатюків. – 4 арк.
13. Стадник Н. “Україно моя, Україно, я для тебе на світі живу” / Н. Стадник // Шлях до перемоги. – 2000. – 20 грудня. – Ч. 51 (2434).
14. Станішевський Ю. О. Дмитро Гнатюк / Ю. О. Станішевський. – К. : Муз. Україна. 1991. – 167 с.
15. Цюпа Ю. Пісня серця / Ю. Цюпа // Вечірній Київ. – 1975. – 26 березня.
16. Чубук М. І зацвіте і забує сад / М. Чубук // Молодь України. – 1977. – 13 листопада.
17. Эллман Р. Оскар Уайльд: Биография / Р. Эллман. – Москва : Колибри, Азбука-Аттикус, 2012. – 704 с.